

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2363

Vragen van het lid **Becker** (VVD) aan de Ministers voor Rechtsbescherming, van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en voor Primair en Voortgezet Onderwijs over *het risico op genitale verminking en het aanzetten daartoe in een religieuze context* (ingezonden 2 maart 2023).

Antwoord van Minister **Weerwind** (Rechtsbescherming), mede namens de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de Ministers van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en voor Primair en Voortgezet Onderwijs (ontvangen 20 april 2023). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2022–2023, nr. 1986.

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «Voormalige docent As Soennah moskee vrijgesproken: aanbeveling vrouwenbesnijdenis zet niet aan tot geweld»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Bent u op de hoogte of het Openbaar Ministerie (OM) nog in cassatie gaat na deze uitspraak in het hoger beroep?

Antwoord 2

Op het moment van schrijven overweegt het Openbaar Ministerie (hierna: OM) in cassatie te gaan bij de Hoge Raad.

Vraag 3 en 4

Bent u het met de stelling eens dat het aanbevelen van vrouwenbesnijdenis wel degelijk aanzet tot geweld tegen vrouwen, namelijk het genitaal verminken van vrouwen en dat het in bredere zin de veiligheid van vrouwen in Nederland bedreigt en hun zelfbeschikkingsrecht ondermijnt? Zo ja, bent u het ook eens dat dergelijke uitspraken de genitale verminking van vrouwen juist normaliseert in plaats van veroordeelt? Zo ja, kunt u dit toelichten? Zo nee, waarom niet?

¹ Algemeen Dagblad, 31 januari 2023, Voormalige docent As Soennah moskee vrijgesproken: aanbeveling vrouwenbesnijdenis zet niet aan tot geweld (<https://www.ad.nl/den-haag/voormalige-docent-as-soennah-moskee-vrijgesproken-aanbeveling-vrouwenbesnijdenis-zet-niet-aan-tot-geweld~afdcf886/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>)

Bent u het ook met de stelling eens dat het aanbevelen van vrouwenbesnijdenis zich niet verhoudt tot de vrije liberale waarden van de Nederlandse samenleving en dat derhalve het aanbevelen van vrouwenbesnijdenis niet in Nederland thuishoort? Zo ja, kunt u dit toelichten? Zo nee, waarom niet? Welke rechtsingang acht u het meest geschikt om dergelijke uitlatingen aan te vechten?

Antwoord 3 en 4

Vrouwelijke genitale verminking, oftewel vrouwenbesnijdenis, is een mensonterende praktijk. Het is een van de meest gruwelijke aantastingen van de integriteit van het vrouwenlichaam en vormt een inbreuk op de zelfbeschikking van meisjes en vrouwen. De gevolgen kunnen desastreuus zijn en het leven van meisjes en vrouwen op korte en lange termijn ontwrichten doordat de kans op (chronische) lichamelijke, psychische en seksuele klachten groot is. In sommige gevallen kan de ingreep zelfs leiden tot de dood. Ieder meisje heeft recht op een gezonde en veilige ontwikkeling en verdient bescherming en hulp wanneer dit niet kan worden gegarandeerd. Vrouwelijke genitale verminking is in Nederland dan ook strafbaar als vorm van (zware) mishandeling (Artikel 300–303 van het Wetboek van Strafrecht). Indien sprake is van het aanzetten tot geweld (artikel 137d van het Wetboek van Strafrecht) of opruiing (artikel 131 van het Wetboek van Strafrecht), kan het OM strafrechtelijke vervolging instellen. Het is vervolgens aan de strafrechter om te beoordelen of in een individueel geval een strafbaar feit is gepleegd.

Uitlatingen over vrouwelijke genitale verminking die geen strafbaar feit opleveren, worden beschermd door de vrijheid van meningsuiting, hetgeen is vervat in artikel 7 van de Grondwet en artikel 10 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM). Die bescherming strekt zich ook uit tot uitlatingen die door een meerderheid als moreel afkeurenswaardig of choquerend kunnen worden beschouwd. Daar waar uitingen de grenzen van het strafrecht overschrijden, kan degene die de uitlating deed strafrechtelijk worden vervolgd. Het kabinet ziet het strafrecht dan ook als de meest geëigende rechtsingang om tegen dergelijke uitlatingen op te treden.

Vraag 5

Deelt u de mening dat uitlatingen die aanzetten tot geweld en die ingaan tegen het zelfbeschikkingsrecht van vrouwen te allen tijde bestreden moeten worden, zeker wanneer dit in een religieuze context wordt gedaan door een persoon met aanzienlijke autoriteit en invloed binnen een gemeenschap? Zo ja, welke bestuursrechtelijke maatregelen zijn er om dergelijke uitlatingen te bestrijden? Op basis van dit bestuurlijk arsenaal, welke stappen bent u bereid te zetten en op welke termijn?

Antwoord 5

Uitlatingen die aanzetten tot geweld zijn strafbaar ongeacht de religieuze context en kunnen strafrechtelijk vervolgd worden door het OM. Uitlatingen over vrouwelijke genitale verminking die geen strafbaar feit opleveren kunnen niet door inzet van bestuursrechtelijke maatregelen alsnog worden bestreden. De bevoegdheden van de burgemeester op grond van hoofdstuk XI van de Gemeentewet kunnen in dergelijke gevallen niet worden toegepast, omdat bij (het aanzetten tot) vrouwelijke genitale verminking geen sprake is van een (dreigende) verstoring van de openbare orde.

Vraag 6

Welke instrumenten en maatregelen kan het kabinet zelf inzetten op grond van de Tijdelijke wet bestuurlijke maatregelen terrorismebestrijding? Welke andere handhavingsmogelijkheden zoals een meldplicht, gebiedsverbod of contactverbod zijn er eventueel nog voor gemeenten c.q. het Rijk? Bent u bereid om in samenwerking met de gemeente Den Haag de resterende mogelijkheden te overwegen om handhavend op te treden en de Kamer daarover op korte termijn te informeren? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 6

Voor het opleggen van een vrijheidsbeperkende maatregel op grond van de Tijdelijke wet bestuurlijke maatregelen terrorismebestrijding dient aangetoond te worden dat bij de betreffende persoon sprake is van (een samenspel van) concrete en actuele persoonlijke gedragingen die in verband kunnen worden gebracht met (de ondersteuning van) terroristische activiteiten, waaruit geconcludeerd kan worden dat er een bedreiging voor de nationale veiligheid is. Omdat ik niet in kan gaan op individuele casuïstiek, kunnen geen uitspraken worden gedaan over eventuele handhavingsmogelijkheden in de onderhavige casus. In algemene zin kan wel worden aangegeven dat, indien er signalen zijn van radicalisering, alle ketenpartners in een lokaal casuoverleg zullen bezien welke interventiemogelijkheden er in het kader van de persoonsgerichte aanpak van radicalisering en terroristische activiteiten mogelijk zijn.

Zoals in het antwoord op vragen 3, 4 en 5 aangegeven kunnen uitlatingen over vrouwelijke genitale verminking die geen strafbaar feit opleveren, niet door inzet van bestuursrechtelijke maatregelen alsnog worden gesanctioneerd. De gemeente Den Haag blijft nadrukkelijk inzetten op het voorkomen van vrouwelijke genitale verminking. Getracht wordt om middels het geven van voorlichting de bewustwording over vrouwelijke genitale verminking te vergroten, waaronder de reële gezondheidsrisico's voor (potentiële) slachtoffers alsook de strafbaarheid van (potentiële) daders. Dit wordt onder meer bewerkstelligd door zelforganisaties, volwassenen en jongeren in te zetten die met de doelgroepen en eventueel met de geestelijk leiders in gesprek gaan.

Vraag 7

Welke mogelijkheden ziet u voor de Taskforce problematisch gedrag en ongewenste buitenlandse beïnvloeding om een rol te spelen in het tegengaan van dergelijke antidemocratische en schadelijke uitlatingen? Welke rol heeft de taskforce tot nu toe gespeeld in het tegengaan van antidemocratische en anti-rechtstatelijke uitspraken? Wordt de taskforce in het verdere besluitvormingsproces van de huidige casus betrokken om de relevante kennis van de taskforce zo optimaal mogelijk te kunnen benutten? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 7

Op het gebied van concrete casuïstiek waarbij persoonsgegevens verwerkt worden kan de Taskforce geen rol spelen. Zoals uw Kamer weet is de Taskforce sinds april 2021 gestopt met persoons- of organisatieuidingen vanwege het ontbreken van een juridische grondslag hiervoor bij een aantal ketenpartners. Hier is uw Kamer eerder over geïnformeerd.²

Vraag 8

Hoe beoordeelt u de lezing van de aangevoerde deskundige in het artikel, Maurits Berger, waarin wordt gesteld dat het niet noodzakelijk is in het Islamitisch onderwijs om in een theologisch betoog expliciet afstand te nemen van een voorgedragen, afkeurenswaardige passage zoals vrouwenbesnijdenis?

Antwoord 8

De genoemde deskundige heeft op verzoek van het gerechtshof Den Haag onderzoek verricht en verklaard over de traditie van het Islamitisch onderwijs. Het is niet gepast dat bewindspersonen zich inhoudelijk uitlaten op dit punt dan wel de verklaring van de deskundige hieromtrent recenseren. Wel staan wij uiteraard voor de ijkpunten en afspraken binnen onze rechtsstaat en moet als een paal boven water staan dat vrouwelijke genitale verminking strafbaar is. Wij zullen achter de zelfbeschikking van vrouwen staan.

Vraag 9 en 10

Deelt u de mening dat wanneer dit soort uitspraken worden gedaan binnen (informeel) religieus onderwijs, in feite een gedachtegoed wordt verspreid en dat mensen daar in zekere mate ontvankelijk voor kunnen zijn? Zo ja, bent u

² Stenogram POCOB-debat, blz. 44-7-40 https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/plenaire_vergaderingen/details/activiteit?id=2020A03068, Kamerstuk 30 821, nr. 180 en Kamerstuk 35 228, nr. 39

het met de stelling eens dat dit soort aanbevelingen een gevaar kunnen vormen voor de democratische rechtsstaat? Zo nee, waarom niet? Welke mogelijkheden en instrumenten zijn er om het verspreiden van dit soort gedachtegoed tegen te gaan binnen de context van informeel onderwijs en in het bijzonder informeel religieus onderwijs? Welke instrumenten bent u hier bereid in te zetten?

Antwoord 9 en 10

Het aanzetten tot geweld, zoals vrouwelijke genitale verminking, hoort in geen enkele vorm van onderwijs thuis. Ook binnen het (informeel) religieus onderwijs blijft dit strafbaar en kan door de politie en het OM strafrechtelijk worden opgetreden. Mocht dit leiden tot een strafzaak dan is het uiteindelijk aan de rechter om hier een uitspraak over te doen. Met name kinderen zijn ontvankelijk voor alles wat zij leren, zowel binnen als buiten ons reguliere onderwijsstelsel. Onderwijs heeft invloed op de manier waarop kinderen de wereld tegemoet treden. Informele onderwijsinstellingen helpen kinderen ook bij het ontwikkelen van een eigen identiteit. Soms kunnen uitspraken door informele onderwijzers of lesmateriaal op gespannen voet staan met de vrije, liberale democratische waarden van ons land. Om duidelijkheid te creëren waar de grenzen liggen bij informeel onderwijs werkt de Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs momenteel aan een wetsvoorstel om in te kunnen grijpen bij informele onderwijsinstellingen en hun vertegenwoordigers wanneer zij anti-integratief, antidemocratisch of antirechtsstatelijk opereren. Dit is een complexe taak. Het doel van dit wetsvoorstel is om kaders te creëren om sneller in te grijpen bij (informele) onderwijsinstellingen en hun vertegenwoordigers die anti-integratief, antidemocratisch of anti-rechtsstatelijk opereren. De Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs is voornemens de contouren van het wetsvoorstel in het tweede kwartaal van 2023 met de Kamer te delen.

Vraag 11

Hoeveel meldingen en gevallen van vrouwenbesnijdenis zijn er (vermoedelijk) jaarlijks in Nederland? Hoe heeft dit aantal zich de afgelopen jaren ontwikkeld? Is er sprake van een stijging? Hoeveel vrouwen en meisjes lopen het risico om hier in Nederland of in het buitenland besneden te worden? Hoe beoordeelt u dit aantal?

Antwoord 11

In 2019 heeft Pharos in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport een onderzoek uitgevoerd naar de vraag hoeveel meisjes uit Nederland risico lopen slachtoffer te worden van vrouwelijke genitale verminking. Uit dit onderzoek blijkt dat in Nederland ongeveer 38.000 meisjes wonen in de leeftijd van 0 tot 19 jaar met tenminste één ouder uit één van de 29 landen waar vrouwelijke genitale verminking voorkomt en waar prevalentiecijfers beschikbaar zijn. Van deze 38.000 meisjes lopen ongeveer 4.200 meisjes het risico besneden te worden in de komende 20 jaar. Hoeveel gevallen van vrouwelijke genitale verminking er jaarlijks plaatsvinden, weten wij niet omdat dit niet landelijk wordt geregistreerd en deze vorm van verminking moeilijk aan het licht komt. Om deze reden kunnen we niet de vergelijking met voorgaande jaren maken. Omdat ieder slachtoffer één te veel is, blijft het kabinet inzetten op het voorkomen van vrouwelijke genitale verminking met de maatregelen genoemd in de antwoorden op de vragen 12 en 13.

Vraag 12

Welke concrete maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat meisjes en vrouwen worden meegenomen naar het buitenland om genitaal verminkt te worden? Worden inmiddels de aan ons toegezegde extra controles uitgevoerd op Schiphol bij risicovluchten? Zo ja, hoe vaak gebeurt dit? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 12

Samen met de betrokken partijen waaronder luchthaven Schiphol, NIDOS en de Koninklijke Marechaussee (hierna: KMar) is besloten om de alertheid te verhogen bij vluchten naar het buitenland waarbij meisjes het gevaar lopen om slachtoffer te worden van vrouwelijke genitale verminking. Door Veilig

Thuis worden indicatoren opgesteld voor het grenspersoneel van Schiphol om mogelijke slachtoffers van vrouwelijke genitale verminking tijdig te signaleren en (potentieel) slachtofferschap van vrouwelijke genitale verminking te voorkomen. Na signalering bij Veilig Thuis kunnen op basis van hun risicotaxatie ook de Raad voor de Kinderbescherming of het Landelijk Expertisecentrum Eergelateerd Geweld (LEC EEG) van de politie worden ingeschakeld. De verwachting is dat de indicatoren in het tweede kwartaal van dit jaar gedeeld worden met de KMar, zodat deze kunnen bijdragen aan de verhoogde alertheid en informatiegestuurd werken. Dit biedt grenspersoneel een handelingsperspectief bij vermoedens van vrouwelijke genitale verminking. Een jaar na de inzet van de indicatoren evalueren wij deze verhoogde alertheid en informeren wij uw Kamer hierover.

Vraag 13

Welke maatregelen worden breder gezien, genomen om genitale verminking van vrouwen en meisjes uit gesloten gemeenschappen te voorkomen? Binnen welke sectoren wordt actief preventiebeleid gevoerd? Wordt dit onderwerp ook expliciet in de inburgeringscursus en het examen behandeld? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 13

De rijksoverheid zet zich op verschillende manieren in voor het voorkomen van vrouwelijke genitale verminking. Zo is een extra impuls gegeven aan de aanpak van schadelijke praktijken waaronder ook vrouwelijke genitale verminking via de Actieagenda Schadelijke Praktijken waarover uw Kamer in 2020 is geïnformeerd. In 2021 en 2022 hebben in opdracht van het Ministerie van VWS gerichte communicatie-acties plaatsgevonden, onder andere via sociale media, radio en via posters op Schiphol. Hiermee is aandacht gevraagd voor signalering van schadelijke praktijken en zijn potentiële slachtoffers gewezen op de adviesfunctie van Veilig Thuis. Momenteel loopt er een campagne over Schadelijke Praktijken van Pharos in opdracht van het Ministerie van VWS. Deze online voorlichtingscampagne, «Het recht op nee», heeft als doel bewustwording over schadelijke praktijken, waaronder vrouwelijke genitale verminking, te creëren bij potentiële slachtoffers en handelingsperspectief te bieden.

Bij de uitvoering van de actieagenda schadelijke praktijken is ook gewerkt aan het versterken van signalering van (dreigende) schadelijke praktijken door professionals in de zorg. Dit is onder andere gedaan door middel van e-learnings voor zorgprofessionals en het verspreiden van de leidraad «Medische zorg voor vrouwen en meisjes met vrouwelijke genitale verminking».

Daarnaast is er de verklaring tegen meisjesbesnijdenis, een document dat families mee kunnen nemen naar het buitenland, waarin wordt uitgelegd dat vrouwelijke genitale verminking strafbaar is in Nederland en wat de gevolgen zijn van het uitvoeren van vrouwelijke genitale verminking. Dit document is bedoeld om aan naasten in het buitenland te laten zien, als men sociale druk voelt om de dochter te laten besnijden. De verklaring wordt dit jaar voorzien van een update.

Verder is de inzet van sleutelpersonen heel belangrijk. Dit wordt landelijk gefinancierd. Er wordt gewerkt met personen en zelforganisaties uit migrantengemeenschappen. Sleutelpersonen komen uit gemeenschappen waar schadelijke praktijken voorkomen en hebben daarmee een belangrijke ingang en positie binnen deze gemeenschappen. Ditzelfde geldt voor zelforganisaties uit migrantengemeenschappen. De sleutelpersonen en zelforganisaties uit migrantengemeenschappen voeren huiskamergesprekken en geven voorlichtingsbijeenkomsten over schadelijke praktijken. Doel hiervan is het creëren van bewustwording en het aansporen tot zoeken van hulp indien vrouwelijke genitale verminking dreigt. Zij bespreken onder andere de gezondheidseffecten en strafbaarheid van schadelijke praktijken en de normen en waarden die daaraan gerelateerd zijn.

Tot slot komt de voorlichting over het zelfbeschikkingsrecht terug in het participatieverklaringstraject en als onderdeel van de eindtermen van het examen Kennis Nederlandse Maatschappij (KNM). Dit zijn belangrijke onderdelen van het inburgeringstraject. In de eindtermen van KNM is opgenomen dat geweld bij wet strafbaar is. Hierbij wordt vrouwelijke genitale verminking expliciet benoemd. Het participatieverklaringstraject wordt door

gemeenten of onder regie van gemeenten uitgevoerd. Het is aan gemeenten en uitvoeringspartijen of zij in de voorlichting het voorkomen van vrouwelijke genitale verminking expliciet adresseren. Femmes for Freedom heeft in opdracht van SZW voorlichtingsmateriaal over zelfbeschikking ontwikkeld voor onder meer vrouwen, lhbtqi+-personen en nieuwkomersgroepen algemeen. De gratis materialen, waarin ook informatie over vrouwelijke genitale verminking is opgenomen, kunnen door gemeenten breed worden ingezet in het inburgeringstraject. In het voorlichtingsboekje staat informatie over wat je rechten zijn in Nederland en waar je terecht kunt als je hulp nodig hebt.

Vraag 14

Bent u bereid om in gesprek te gaan met Nederlandse moslimbelangenorganisaties en betrokken organisaties zoals Femmes for Freedom en Pharos om samen in actie te komen tegen vrouwenbesnijdenis en andere vormen van genitale verminking van vrouwen? Bent u ook bereid om organisaties zoals Femmes for Freedom en Pharos, gezien hun relevante expertise en kennis, actief te betrekken in het verdere proces? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 14

Ja. Pharos, Femmes for Freedom en het Inspraakorgaan Turken (IOT) zijn gesprekspartners van de rijksoverheid als het gaat om de aanpak van schadelijke praktijken. Pharos voor wat betreft vraagstukken rondom vrouwelijke genitale verminking en Femmes for Freedom op het gebied van inclusie en emancipatie van meisjes en vrouwen met een biculturele achtergrond. Het Inspraakorgaan Turken (IOT) is gesprekspartner namens het Consortium Zelfbeschikking. Het Consortium Zelfbeschikking bestaat uit het Inspraakorgaan Turken en de belangenorganisaties Stichting Kezban, Federatie van Somalische associaties in Nederland, Samenwerkingsverband Marokkaanse Nederlanders, Stichting Landelijke Werkgroep Mudawwanah, HTIB (Turkse arbeidersvereniging in Nederland) en Vluchtelingen Organisaties Nederland.

Vraag 15

Bent u bekend met het bericht «GGD's waarschuwen richting krokusvakantie voor meisjesbesnijdenis in he buitenland»?³

Antwoord 15

Ja.

Vraag 16

Hoe beoordeelt u het feit dat gemeentelijke gezondheidsdiensten (GGD's) waarschuwen voor het feit dat Nederlandse meisjes dreigen genitaal verminkt te worden in het buitenland in de krokusvakantie?

Antwoord 16

Het kabinet ondersteunt acties om vrouwelijke genitale verminking tegen te gaan en blijft zich inzetten voor de bestrijding hiervan. Het is goed dat de GGD's aandacht besteden aan het risico op meisjesbesnijdenis tijdens schoolvakanties.

Voor de krokusvakantie heeft de Minister voor Primair en Voortgezet onderwijs – in reactie op waarschuwingen vanuit de GGD – scholen gevraagd alert te zijn op schadelijke praktijken, specifiek vrouwelijke genitale verminking.

Vraag 17

Hoeveel Nederlandse meisjes lopen naar schatting het risico om genitaal verminkt te worden in het buitenland?

Antwoord 17

Zie het antwoord op vraag 11.

³ www.nu.nl, 9 februari 2023, GGD's waarschuwen richting krokusvakantie voor meisjesbesnijdenis in buitenland (www.nu.nl/binnenland/6250056/ggds-waarschuwen-richting-krokusvakantie-voor-meisjesbesnijdenis-in-buitenland.html).

Vraag 18

Bent u het met de stelling eens dat we er alles aan moeten doen om te voorkomen dat Nederlandse meisjes in een vakantie genitaal verminkt zullen worden in het buitenland? Zo ja, bent u bereid om alles op alles te zetten om deze Nederlandse meisjes te beschermen en welke maatregelen en instrumenten bent u bereid hiervoor in te zetten? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 18

Vrouwelijke genitale verminking is een schadelijke praktijk die niet past bij de normen en waarden waar wij als samenleving voor staan. Of dit nu in Nederland gebeurt of in het buitenland, ieder slachtoffer is er één te veel. Zoals in het antwoord op vraag 16 aangegeven, heeft de Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs daarom voor de krokusvakantie scholen opgeroepen om alert te zijn op signalen, na een waarschuwing van de GGD. Het kabinet blijft zich inzetten voor de bestrijding van vrouwelijke genitale verminking. In de beantwoording van vraag 13 wordt een overzicht gegeven van de maatregelen die worden ingezet.

Vraag 19

Kunt u de Kamer spoedig informeren over de stand van zaken van de uitvoering van coalitieakkoordafspraken om een meldplicht in te voeren in de zorg en het onderwijs en om een preventief gerechtelijk dwangbevel mogelijk te maken?

Antwoord 19

Het kabinet werkt momenteel samen met de betrokken partijen aan een vervolg op de actieagenda schadelijke praktijken (2020–2022) en de uitvoering van de coalitieakkoordafspraken. Uw Kamer wordt medio 2023 geïnformeerd over de voortgang hiervan.